SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY CZERNICA na lata 2021-2024 za lata 2023-2024

SIERPIEŃ 2025

Spis treści

1. Wstęp....3
2. Podstawa prawna sporządzenia sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Czernica na lata 2021-2024....3
3. Metodologia....4
4. Realizacja....4
5. Podsumowanie....16

1. Wstęp

Gminny Program Opieki nad Zabytkami (GPOnZ) to dokument uzupełniający inne lokalne plany i strategie. Określa on kierunki działań administracyjnych w zakresie ochrony zabytków, krajobrazu kulturowego oraz promocji dziedzictwa kulturowego. Program ten dotyczy całej gminy jako jednostki administracyjnej, nie ograniczając się wyłącznie do działań władz gminnych, które mają jedynie częściowy wpływ na instytucje zajmujące się zabytkami.

GPOnZ jest skierowany przede wszystkim do lokalnej społeczności. Ma służyć zarówno właścicielom i użytkownikom zabytkowych obiektów, jak i wszystkim mieszkańcom gminy. Jego celem jest poprawa stanu zachowania zabytków oraz dbałość o dziedzictwo i krajobraz kulturowy, przy aktywnym udziale mieszkańców – zarówno w ich życiu zawodowym, społecznym, jak i poprzez zaangażowanie wynikające z posiadania czy użytkowania takich obiektów.

Do zadań władz publicznych należy wspieranie i rozwijanie mechanizmów, które pomagają w skutecznej opiece nad zabytkami oraz tworzenie odpowiednich warunków dla tego typu inicjatyw.

W ramach programu określa się konkretne działania – tzw. priorytety, które mają na celu poprawę stanu zabytków, ich dostosowanie do współczesnych potrzeb (adaptację), odnowę (rewaloryzację) oraz zwiększenie ich dostępności dla mieszkańców i turystów. Co dwa lata przygotowywane jest sprawozdanie z realizacji programu, które pozwala ocenić skuteczność działań i dostosować je do zmieniających się warunków prawnych, społecznych i ekonomicznych. Wyniki tej analizy służą jako podstawa do opracowania kolejnych edycji programu oraz innych dokumentów strategicznych gminy.

Niniejsze Sprawozdanie obejmuje realizację zadań dla wyznaczonych kierunków działań, zawartych w GPOnZ za lata 2023-2024.

2. Podstawa prawna sporządzenia sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Czernica na lata 2021-2024

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 z późn. zm.), Wójt Gminy zobowiązany jest do sporządzania, w cyklu dwuletnim, sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami (GPOnZ) oraz do przedłożenia go Radzie Gminy w celu oceny skuteczności prowadzonych działań.

Przygotowanie takiego dokumentu powinno być poprzedzone kompleksową analizą poziomu realizacji założeń programowych. Ocena ta musi uwzględniać stopień wykonania zadań ujętych w GPOnZ, który obowiązuje w czteroletnim horyzoncie czasowym. Szczególne znaczenie ma nie tylko liczba zrealizowanych przedsięwzięć, ale również ich jakość, trwałość rezultatów, efektywność wykorzystanych środków oraz wpływ na poprawę stanu zachowania zabytków i wzrost społecznej świadomości w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Sprawozdanie powinno również wskazywać napotkane trudności, ewentualne przesunięcia lub zmiany w harmonogramie działań oraz zawierać rekomendacje dotyczące dalszych kierunków działań w zakresie opieki nad zabytkami na poziomie lokalnym. Dzięki temu stanowi ono nie tylko narzędzie sprawozdawcze, ale również ważny instrument planistyczny i ewaluacyjny, służący doskonaleniu polityki gminy w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego.

3. Metodologia

Sprawozdanie sporządzono na podstawie danych i informacji uzyskanych z następujących źródeł:

- jednostki Urzędu Gminy Czernica,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Czernicy,
- Szkoła im. Piastów Śląskich w Chrząstawie Wielkiej,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Dobrzykowicach,
- szkoła podstawowa im. Janusza Korczaka w Ratowicach,
- szkoła podstawowa im. Bolesław Krzywoustego w Kamieńcu Wrocławskim,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy,
- Sołectwo Dobrzykowice,
- Sołectwo Jeszkowice,
- Sołectwo Kamieniec Wrocławski,
- Sołectwo Łany,
- Sołectwo Nadolice Małe.

4. Realizacja

Zebrane dane i informacje zostały uporządkowane zgodnie z zakresem działań określonych w dokumencie: „Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Czernica na lata 2021-2024". W opracowaniu uwzględniono wyłącznie zadania, które zostały faktycznie zrealizowane, pomijając działania planowane lub będące w trakcie realizacji. Takie podejście pozwala na rzetelną ocenę efektów dotychczasowych prac w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego gminy.

PRIORYTET I: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy, jako element rozwoju gospodarczo-społecznego Gminy Czernica.
Kierunek działania: Rozszerzenie zasobów prawnych form ochrony zabytków Gminy Czernica.
1. Zadanie: Opracowywanie sprawozdań z realizacji zadań GPOnZ zgodnie z przepisami co dwa lata, następnie przedstawienie sprawozdania na sesji Rady Gminy Czernica.

- **Sprawozdania opracowywane są zgodnie z przepisami. Ostatnie sprawozdanie z realizacji zadań Gminnego Programu Opieki nad zabytkami Gminy Czernica na lata 2021-2024 zostało wykonane w kwietniu 2023 r. za lata 2021-2022 i przedstawione na sesji Rady Gminy.**

Kierunek działania: Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
2. Zadanie: Utrzymanie obiektów zabytkowych we właściwym stanie technicznym i estetycznym oraz prowadzenie systematycznych prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność Gminy Czernica. Przy współwłasności Gmina Czernica może wnioskować do zarządcy o remonty (muszą zgodzić się wszyscy współwłaściciele).

- **W 2023 r. wykonano remonty gminnych obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków:**
  - **dzwonnica w Czernicy, ul. Wrocławska: oczyszczono tynki zewnętrzne, uzupełniono odparzone i spękane tynki, uzupełniono tynki materiałami renowacyjnymi do wysokości gzymsu pośredniego oraz pomalowano ich powierzchnię farbą**

renowacyjną. Umowna wartość remontu wyniosła 19 696,00 zł i w całości została sfinansowana z budżetu gminy;

- **świetlica w Wojnowicach, ul. Główna 41: wykonano przebudowę przyłącza wody oraz wykonano nową instalację wody pożarowej i hydrantu HP 25 w świetlicy, przeprowadzono renowację drewnianych drzwi zewnętrznych frontowych;**
- **szkoła podstawowa w Ratowicach ul. Wrocławski 36: wykonano opaskę przeciwwilgociową nowego budynku; izolację pionowa ścian fundamentowych;**
- **uzupełniono i naprawiono wskazane w ekspertyzie miejsca na elewacji „starego" budynku zgodnie z załączoną ekspertyzą techniczną oraz opinią Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.**

- **W 2024 r. przeprowadzono remonty gminnych obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków:**

- **cmentarz w Wojnowicach, ul. Poprzeczna: przeprowadzono prace remontowe obejmujące remont dachu kaplicy wraz z wymianą krzyża, przełożenie kostki na chodnikach bocznych wzdłuż murków oporowych z zachowaniem odpowiednich spadków, odnowienie murków oporowych. W ramach zadania wykonano również utwardzenie z kostki betonowej miejsca gromadzenia odpadów;**
- **świetlica w Wojnowicach, ul. Główna 41: zrealizowano prace naprawcze schodów wejściowych poprzez wykonanie okładziny z płyt granitowych płomieniowanych na stopniach, podstopnicach, spoczniku i wierzchniej część murków, wykończenie murków bocznych marmolitem oraz wykonanie odwodnienia spocznika.**

- **Dodatkowo w 2024 r. udzielono dotacji w wysokości 18 800,00 zł dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Czernicy, ul. św. Brata Alberta Adama Chmielowskiego 3, 55-003 Czernica na prace remontowe przy kościele p.w. św. Wawrzyńca przy ulicy Głównej 28 w Wojnowicach, na działce Nr 71/1, gmina Czernica, wpisanym do rejestru zabytków decyzją nr A/1189/692/W z dnia 16.05.1994 r., z przeznaczeniem na prace remontowe polegające na usunięciu zdegradowanych tynków wewnętrznych i na zewnątrz budynku oraz czasowym odsłonięciu cokołowej ściany zewnętrznej w okolicach rur spustowych – umowa z dnia 25.04.2024 r.**

3. Zadanie: Wspieranie lub prowadzenie prac porządkowych na terenach zabytkowych cmentarzy (stanowiących własność Gminy Czernica) po uprzednim zaopiniowaniu zakresu prac i użytych metod z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Przy pozostałych cmentarzach prowadzenie prac po uprzednim uzgodnieniu z właścicielem lub gospodarującym zasobem.

- **Raz w roku, w okolicach października wykonywane są prace porządkowe na terenach zabytkowych cmentarzy przez uczniów szkół. W latach 2023-2024 zostały wykonane następujące działania:**

MIEJSCACH PAMIĘCI	TEMAT AKCJI	ZAANGAŻOWANI	OPIS
Cmentarz Parafialny Ratowicach	prace porządkowe	Wolontariat, klasy I-VIII	Działania prowadzone przez dzieci i młodzież, polegające na grabieniu liści, sprzątaniu terenu, wymianie kwiatów i zapaleniu zniczy przy zabytkowych grobach i pomnikach. Prace wykonywane są po uzgodnieniu z właścicielem lub opiekunem terenu (np. parafią, gminą).
Cmentarz – Pomnik poświęcony ofiarom niemieckiego obozu pracy AEL Rattwitz	prace porządkowe	Wolontariat, klasy IV-VIII	
Kompleks Bunkrów przeciwlotniczych Ratowice – Karny Obóz Pracy „Arbeitserziehungslager Rattwitz”	prace porządkowe	Wolontariat, klasy IV-VIII	

- **W 2024 r. na cmentarzu w Wojnowicach, ul. Poprzeczna przeprowadzono prace remontowe obejmujące remont dachu kaplicy wraz z wymianą krzyża, przełożenie kostki na chodnikach bocznych wzdłuż murków oporowych z zachowaniem odpowiednich spadków, odnowienie murków oporowych. W ramach zadania wykonano również utwardzenie z kostki betonowej miejsca gromadzenia odpadów.**

PRIORYTET I: Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców Gminy Czernica.
Kierunek działania: Popularyzowanie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym gminy.
4. Zadanie: Wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy (może być prowadzone w ścisłej współpracy z Lokalną Grupą Działania Dobra Widawa).

- **Działania zrealizowane przez szkołę podstawową im. Janusza Korczaka w Ratowicach w latach 2023-2024:**

WSPÓŁPRACA Z	PUBLIKACJE	RODZAJ WSPÓŁPRACY /ILOŚĆ OSOB ZAINTERESOWANYCH	OPIS
Towarzystwo Przyjaciół Ratowic	Wieści Ratowice - CZASOPISMO LOKALNE	Wolontariat/ >30	Współtworzenie lokalnej gazetki dokumentującej życie społeczności – wydarzenia, wspomnienia, wywiady z mieszkańcami. Dzieci i młodzież roznoszą gazetki, szczególnie do seniorów, wspierając budowanie więzi międzypokoleniowych. Inicjatywa realizowana we współpracy z Towarzystwem Przyjaciół Ratowic.

Towarzystwo Przyjaciół Ratowic, Sołectwo Ratowice	Quest - Spacer po Ratowicach - FOLDER/PRZEWODNIK PO RATOWICACH	Zajęcia lekcyjne z przedmiotu: Przyroda - praca z mapą, poznawanie historii i zabytków Ratowic na bazie wydanego przez TPR folderu/przewodnika/>20	Zajęcia lekcyjne połączone ze spacerem po miejscowości, podczas którego uczniowie, korzystając z mapy i zadań questowych, poznają lokalną historię, ważne miejsca i postacie. Spacer odbywa się z udziałem nauczycieli, przedstawicieli Towarzystwa Przyjaciół Ratowic.
Lokalna Grupa Dobra Widawa	Promocja w środowisku szkolnym publikacji wydanych przez LGDW	Praca na zajęciach z mapami, broszurami wydanymi przez LGDW np. "Dobra Widawa- mapa turystyczna", "Dobra Widawa - przewodnik turystyczny"/>70	Wykorzystanie materiałów edukacyjnych (mapa turystyczna Dobra Widawa, przewodnik, broszury) podczas zajęć lekcyjnych i terenowych. Uczniowie poznają walory przyrodnicze i kulturowe regionu. Broszury służą także jako nagrody w konkursach wiedzy o lokalnym dziedzictwie.

- **W Sołectwie Łany wydane zostały publikacje:**
  - **wydawnictwo poświęcone Łanom – zredagowane przez sołtysa Ryszarda Wychudzkiego, nakład 100 szt. Kolportowane wśród radnych gminnych i sołtysów oraz podczas wydarzeń w sołectwie.**

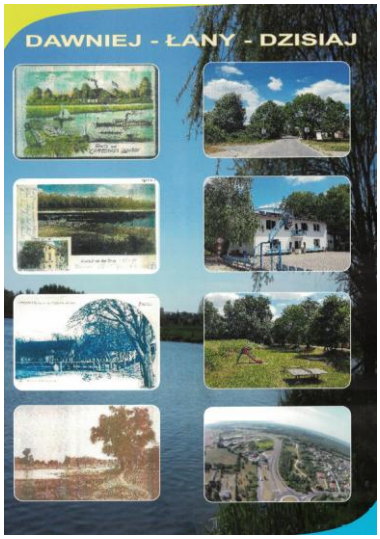

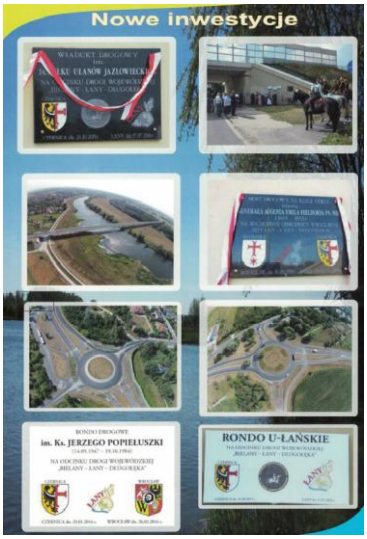

- **W 2024 r. Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy wydała kalendarz biblioteczny na rok 2025, w którym została przedstawiona Gmina Czernica na starych fotografiach.**

Czernica. 1. Nieistniejąca restauracja/gospoda „Pod Złotą Kotwicą" przy obecnej ul. Wrocławskiej (okolice dzwonnicy), 2. Budynek stacji kolejowej, 3. Most kolejowy przed przebudową, 4. Obecny budynek GOPS-u.

5. Zadanie: Współpraca przy działalności edukacyjnej skierowanej do młodzieży szkolnej poprzez organizowanie dla niej wystaw, konkursów szkolnych popularyzujących historię gminy oraz jej zabytki itp.

- **Uczniowie Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Czernicy w roku szkolnym 2024/2025 wzięli udział w Gminnym Konkursie Wiedzy o Gminie Czernica „Moja Mała Ojczyzna". Przygotowując się do konkursu zgłębiali swoją wiedzę o przyrodzie, historii, zabytkach i kulturze naszej gminy.**

- **W 2024 r. Szkoła Podstawowa w Ratowicach zorganizowała następujące wydarzenia:**
  - **Cykliczne wydarzenie organizowane dla uczniów, mające na celu pogłębianie wiedzy o życiu, działalności i wartościach reprezentowanych przez patrona szkoły. Konkurs przybiera różne formy – testów, prezentacji, prac plastycznych czy inscenizacji, a jego finał często towarzyszy szkolnym uroczystościom. Liczba uczestników – ponad 100 osób.**
  - **Konkurs edukacyjny dla uczniów, poświęcony historii, geografii, kulturze i współczesności powiatu wrocławskiego. Uczestnicy poznają ważne postacie, zabytki, wydarzenia oraz walory przyrodnicze i społeczne regionu. Konkurs może mieć formę quizu, prezentacji, prac plastycznych lub terenowych zadań edukacyjnych. Liczba uczestników – ponad 40 osób.**
  - **Konkurs szkolny i lokalny poświęcony historii oraz współczesności wsi Ratowice. Uczniowie piszą testy i odpowiadają na pytania komisji dokumentujące zmiany w miejscowości, ważne postacie, wydarzenia i miejsca. Celem jest zebranie wspomnień i ukazanie przemian społeczno-kulturowych Ratowic. Liczba uczestników – ponad 40 osób.**

- **W 2024 r. uczniowie Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Czernicy wzięli udział w Gminnym Konkursie Wiedzy o Gminie Czernica „Moja Mała Ojczyzna". Przygotowując się do konkursu zgłębiali swoją wiedzę o przyrodzie, historii, zabytkach i kulturze gminy.**
- **Zespół Szkolno-Przedszkolny w Dobrzykowicach zrealizował w okresie sprawozdawczym następujące działania:**
  - **Coroczny koncert i spektakl z okazji obchodów Odzyskania Niepodległości Polski,**
  - **Wystawy w placówce dotyczące Odzyskania Niepodległości Polski,**
  - **Udział w festynie Sami Swoi (występ artystyczny grupy 20 dzieci),**
  - **Wsparcie prac porządkowych na terenach zabytkowych cmentarzy.**
- **Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy w latach 2023-2024 zrealizowała szereg działań w obszarze kultury, m.in.:**
  - **Zorganizowano spacer historyczno-przyrodniczy po okolicach Grodziska w Gajkowie, czerwiec 2023 r. Przewodnikiem wycieczki był pasjonat historii i przyrody okolic Gajkowa, Uczestnicy mogli zobaczyć m. in. pozostałości estrady, która stoi na miejscu dawnej przystani łodzi. Przewodnik zapoznał uczestników z historią grodziska oraz przeczytał przetłumaczone przez siebie legendy związane z tym miejscem. Pokazał również najstarszą - nieistniejącą już, część Gajkowa i jej pozostałości. Przedstawił historię zakoli Odry oraz opisał znajdujące się tam ryby i rośliny. Spacer został zrealizowany jako Inicjatywa Oddolna „Zaczytana Gmina Czernica". Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach realizacji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025.**
  - **W bibliotece w Chrząstawie w okresie świąt wielkanocnych dzieci po zapoznaniu ze zwyczajami i obrzędami wykonywały palmy wielkanocne.**

6. Zadanie: Promowanie imprez folklorystycznych, warsztatów, przeglądów, festiwali, lokalnych obrzędów, jako produktów turystycznych stanowiących o tożsamości gminy.

- **W ramach zadania polegającego na promowaniu lokalnych wydarzeń jako elementów tożsamości gminy, w latach 2023-2024 zrealizowano szereg działań mających na celu ich popularyzację i wykorzystanie w rozwoju turystyki:**

DATA	RODZAJ IMPREZY	TEMAT AKCJI/IMPREZY	ILOŚĆ OSÓB	OPIS
15.09.2023	prace w terenie, akcja w szkole	Sprzątając lokalnie, sprzątamy globalnie	ok. 200	Akcja społeczna polegająca na wspólnym porządkowaniu przestrzeni publicznej – parków, skwerów, poboczy dróg, miejsc pamięci. Często organizowana wiosną lub jesienią przez szkoły we współpracy z sołectwem, kołem gospodyń wiejskich i lokalnym stowarzyszeniem.
6.10.2023	czytanie fragmentów książki w Gminnej Bibliotece - Filia Ratowice	Narodowe Czytanie - Eliza Orzeszkowa Nad Niemnem	ok. 50	Ogólnopolska akcja publicznego czytania dzieł klasyki literatury polskiej, organizowana corocznie we wrześniu pod patronatem Prezydenta RP. W wydarzenie włączają się szkoły we współpracy z biblioteką i lokalną społecznością.

11.10.2023	sadzenie drzewek	Światowy Dzień Drzewa - Sadzenie drzew jako symbol tożsamości kulturowej	>40	Obrzęd polegający na sadzeniu drzew podczas ważnych wydarzeń m.in. zostawiamy po sobie pamiątkę, wspominamy poprzednie pokolenia i poprzez to wskrzeszanie ważne wydarzenia i osoby historycznie związane ze szkołą. Budujemy więzi międzypokoleniowe.
13.10.2023	apel, impreza wewnątrz szkolna	Dzień Edukacji Narodowej	>220	Coroczne święto obchodzone 14 października, upamiętniające powstanie Komisji Edukacji Narodowej. W szkołach organizowane są uroczystości, akademie z rysem historycznym, podziękowania dla nauczycieli czynnych i emerytów ze strony uczniów i społeczności.
11.11.2023	współtworzenie imprezy o charakterze lokalnym, uroczysty apel i parada Świętego Marcina, współpraca z TPR oraz z Sołectwem Ratowice	11 listopada święto Narodowe - Parada Świętego Marcina	>300 (szkoła plus lokalna społeczność)	Uroczystości lokalne organizowane z okazji Narodowego Święta Niepodległości i dnia św. Marcina, we współpracy szkoły z Towarzystwem Przyjaciół Ratowic oraz sołectwem. W programie m.in. przemarsz z pochodniami, występy uczniów, wspólne śpiewanie pieśni patriotycznych, poczęstunek z tradycyjnym rogalem marcińskim.
17.12.2023	współtworzenie imprezy o charakterze lokalnym, jarmark adwentowy współpraca z TPR oraz z Sołectwem Ratowice	Jarmark Adwentowy	>300 (szkoła plus lokalna społeczność)	Coroczna impreza lokalna organizowana we współpracy z Towarzystwem Przyjaciół Ratowic i sołectwem. Uczniowie biorą czynny udział w przygotowaniach – tworzą ozdoby, kartki świąteczne, stroiki, pieką pierniki. Na stoiskach prezentowane są rękodzieło i wypieki, odbywają się występy artystyczne dzieci.
24.03.2024	współtworzenie imprezy o charakterze lokalnym, jarmark wielkanocny współpraca z TPR oraz z Sołectwem Ratowice	Jarmark Wielkanocny	>300 (szkoła plus lokalna społeczność)	Lokalne wydarzenie organizowane przy współpracy szkoły, Towarzystwa Przyjaciół Ratowic i sołectwa. Uczniowie przygotowują ozdoby wielkanocne, palmy, kartki, pisanki oraz domowe wypieki. Podczas jarmarku prezentowane są tradycje wielkanocne, odbywają się występy dzieci i kiermasz rękodzieła.
26.04.2024	Obchody rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja – Uroczysty apel i pochód ze sztandarami szkół w Kamieńcu Wrocławskim	Konstytucja 3 maja	>500	Uroczystości patriotyczne organizowane z udziałem szkoły, mieszkańców gminy oraz przedstawicieli lokalnych organizacji, takich jak Towarzystwo Przyjaciół Ratowic. W programie: akademie szkolne, składanie kwiatów pod miejscami pamięci, śpiewanie pieśni patriotycznych i udział w mszy świętej za Ojczyznę. Przejście ze sztandarami szkoły w uroczystym marszu w Kamieńcu Wrocławskim.
25.05.2024	Obchody święta rodziny	Piknik Rodzinny	>400	Święto integrujące dzieci, rodziców oraz całą społeczność szkolną i lokalną. W programie m.in. występy artystyczne uczniów, wystawy prac plastycznych i projektów edukacyjnych

				poświęconych historii gminy, konkursy, gry terenowe oraz liczne atrakcje rekreacyjne i kulinarne.
1.06.2024	uroczyste rozpoczęcie i zakończenie roku szkolnego/ uroczyste przekazanie sztandaru szkoły nowemu pocztowi sztandarowemu	Poczet Sztandarowy	>220	Uroczystość kończąca rok szkolny, podczas której odbywa się symboliczne przekazanie sztandaru szkoły młodszym uczniom przez starszych reprezentantów pocztu. Ceremonia podkreśla ciągłość tradycji i znaczenie sztandaru jako symbolu historii, wartości oraz wspólnoty szkolnej i lokalnej.

- **Działania zrealizowane przez Szkołę Podstawową im. Piastów Śląskich w Chrząstawie Wielkiej**

ZADANIE	INFORMACJE
Ustawienie tablic informacyjnych zawierających historię oraz opis obiektu przy wszystkich obiektach wpisanych do rejestru zabytku.	Dzień Patrona Szkoły – zdjęcia, historia szkoły
Wspieranie lub prowadzenie prac porządkowych na terenach zabytkowych cmentarzy (stanowiących własność Gminy Czernica) po uprzednim zaopiniowaniu zakresu prac i użytych metod z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Przy pozostałych cmentarzach prowadzenie prac po uprzednim uzgodnieniu z właścicielem lub gospodarującym zasobem.	Sprzątanie świata – akcja z okazji pierwszego dnia wiosny Sprzątanie cmentarza
Współpraca przy działalności edukacyjnej skierowanej do młodzieży szkolnej poprzez organizowanie dla niej wystaw, konkursów szkolnych popularyzujących historię gminy oraz jej zabytki itp.	– Nowy dom dla bociana przy szkole w Chrząstawie Wielkiej. (listopad 2023) Fundacja Aquila – Szkoła Podstawowa im. Piastów Śląskich w Chrząstawie Wielkiej Towarzystwo Miłośników Chrząstawy Radna Chrząstawy Wielkiej informuje Urząd Gminy Czernica Towarzystwo Przyjaciół Ratowic Malinowe Dziewczyny – KGW Wojnowice Biblioteka w Chrząstawie Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy Biblioteka w Jeszkowicach Stowarzyszenie Ekologiczne „Etna" Pięknie i twórczo – KGW w Nadolicach Wielkich LZS Chrząstawa OSP Chrząstawa Wielka – Przygotowanie uczniów do konkursu z wiedzy o gminie Czernica organizowanym w Kamieńcu Wrocławskim, przygotowanie odbywało się w aspekcie: geografii i przyrody, historii i kultury, infrastruktury i rozwoju. Uczniowie zajęli 3 miejsce w konkursie. – W szkole organizowane były wycieczki po gminie Czernica, największy nacisk kładziony był na

	miejscowość, w której mieszkają, czyli Chrząstawa Mała i Wielka. Poznali wszystkie najważniejsze w niej miejsca, historyczne, przyrodnicze, przemysłowe. – Lokalne przywiązanie, uczniowie zachęcani byli do wspierania miejscowych klubów sportowych, wielu z nich dzięki temu prowadzi dzisiaj aktywne życie trenując w miejscowym klubie, z perspektywą grania w przyszłości w lepszych klubach. – Szkolny konkurs z wiedzy o Chrząstawie Wielkiej i Małej. Konkurs zorganizowany przez nauczyciela historii w celu zwiększenia zainteresowania miejscowością, w której mieszkają. – Promowanie książki o Chrząstawie „Ocalić od zapomnienia". – Warsztaty świąteczne w Bibliotece Publicznej w Chrząstawie Małej: Kultywowanie tradycji świątecznych – Bożego Narodzenia i Wielkanocy; popularyzacja lokalnych zwyczajów i tradycji. – Udział w konkursie plastycznym Wyspiański w oczach dzieci. Uczniowie klasy 3c zapoznali się z życiorysem i twórczością Stanisława Wyspiańskiego, wykonali prace inspirowane jego twórczością oraz zorganizowali wystawę na terenie szkoły – Rejonowy i Regionalny Konkurs Przyrodniczy „Bądźmy przyjaciółmi przyrody" – Konkurs plastyczny (regionalny) „Dzieli nas pół wieku" – Warsztaty edukacyjne- Ośrodek Edukacyjno-Kulturalny Fundacji ONwater. Retencja i Oczyszczanie Wody – Poznawanie herbu Chrząstawy w nawiązaniu do historii miejscowości, poznawanie najstarszych obiektów – Edukacja regionalna, poznawanie legend związanych z Dolnym Śląskiem – Dzień Patrona turniej wiedzy o regionie i jego stolicy
Promowanie imprez folklorystycznych, warsztatów, przeglądów, festiwali, lokalnych obrzędów, jako produktów turystycznych stanowiących o tożsamości gminy.	Gwardia Gryfa (współpraca): – Radosną Paradę Niepodległości – Uczniowie szkoły wzięli udział w szczytnej i pięknej akcji „Wielkie Tchnienie Życia" – Występ artystyczny i parada Gwardia Gryfa – W nawiązaniu do historii Piastów Śląskich (wystawa zamków piastowskich) – Program z okazji Narodowego Święta Niepodległości;

	Budowanie tożsamości narodowej, rozwijanie postaw patriotycznych – Kiermasze szkolne (świąteczny, jako pielęgnowanie naszych tradycji przy współpracy Koła Gospodyń Wiejskich) – Kiermasz na rzecz Fundacji Gwardia Gryfa – Wielkanocna akcja charytatywna na rzecz dwóch chorych mieszkanek gminy Czernica – Oprawa muzyczna apeli związanych z rocznicami (11 listopada, 3 maja), nauka pieśni patriotycznych.
Utworzenie szlaków turystycznych wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego przy współpracy z powiatem, województwem, konserwatorem zabytków.	– Wycieczka klasowa do zamku w Mosznej: poznawanie architektury i historii regionu; zamek jako część lokalnego dziedzictwa kulturowego; wprowadzenie do idei szlaków zabytków – Wycieczka do Skansenu w Będkowicach mająca na celu przybliżenie historii ludności zamieszkujących nasze tereny, ukazanie ich stylu życia, codziennych zajęć
Spotkania z mistrzami: Paweł Jędrzejczyk, Włodzimierz Chlebosz, Wojciech Bartnik, Paweł Gołębski, Marek Obszarny, Barbara Wójcik, Łukasz i Maciej Bodnarowie 3 spotkania z trakcie roku szkolnego z osobami znanymi i cenionymi w swoich dziedzinach życia	Budowanie wśród młodzieży pasji do sportu, kierowania się w życiu zasadami fair play oraz kształtowania postaw pełnych zaangażowania w życiu zawodowym. Sportowcy z największymi osiągnięciami w kraju i Europie – mistrzowie świata, medaliści olimpijscy, czołowi zawodnicy Europy opowiadali młodym adeptom nauki o drodze, którą należy przejść, by stać się wybitną jednostką w swojej dziedzinie życia. Z kolei radiowcy – Paweł Gołębski i Marek Obszarny zachęcali do podnoszenia swoich kompetencji naukowych, by w przyszłości dobrze radzić sobie w kwestiach zawodowych – tu pracy z mikrofonem w roli dziennikarzy.

- **W okresie sprawozdawczym na terenie Gminy Czernica zrealizowano następujące projekty, działania:**
  - **Jarmark świąteczny w Chrząstawie - Dziś odbył się jarmark świąteczny w Chrząstawie, który odwiedził Jarosław Jagielski Wójt Gminy Czernica. Dzięki pracy organizatorów, którzy udekorowali świetlicę, mogliśmy poczuć świąteczną atmosferę, a od wielu wystawców mogliśmy kupić świąteczne dekoracje i smakołyki.**
  - **Sołtys i Towarzystwo Przyjaciół Ratowic zorganizowali w grudniu 2024 r. jarmark adwentowy.**
  - **Gajkowianie w Operze Wrocławskiej - Zespół ludowy „Gajkowianie" zakwalifikowali się do XV Festiwalu Tradycji Dolnego Śląska, który odbył się 7 grudnia 2024 r. w Operze Wrocławskiej.**
  - **Szkoła Podstawowa im. Piastów Śląskich w Chrząstawie Wielkiej zorganizowała szkolne obchody Dnia Niepodległości.**

- **Z okazji Dnia Niepodległości Szkoła Podstawowa w Kamieńcu Wrocławskim zorganizowała Marsz Niepodległości – w 2024 r. odbyła się jego 12 edycja. Uczestnikami marszu byli uczniowie wszystkich szkół podstawowych z terenu gminy Czernica i ich poczty sztandarowe wraz z dyrektorami i nauczycielami, Wójt Gminy Czernica, Przewodniczący Rady Gminy Czernica, Radni Gminy Czernica oraz Sekretarz Powiatu Wrocławskiego. Obchody Dnia Niepodległości rozpoczęły się w sali gimnastycznej. Po apelu wszyscy w eskorcie policji i OSP Kamieniec Wrocławski udali się z Kamieńca Wrocławskiego do Gajkowa. Na cmentarzu w Gajkowie złożyli kwiaty i zapalili znicze, aby uczcić pamięć i oddać hołd poległym w walce o niepodległość Polski.**
- **Wywieś flagę – z okazji nadchodzącego 11 listopada – Narodowego Święta Niepodległości, mieszkańcy gminy mieli możliwość do odbioru 100. darmowych flag w sekretariacie Urzędu Gminy Czernica na ul. Kolejowej 3 w Czernicy oraz na ul. Szkolnej 1 w Dobrzykowicach.**

- **Projekty zrealizowane przez Szkołę Podstawową im. Janusza Korczaka w Ratowicach w latach 2023-2024:**
  - **Realizacja innowacji pedagogicznej „Gmina Czernica – tu mieszkam". Działania podjęte w ramach realizacji innowacji:**
    - ✓ **wystawa fotografii „Gmina Czernica w barwach jesieni",**
    - ✓ **poznajemy miejsca pamięci na terenie naszej gminy, pamiętamy o tych którzy odeszli,**
    - ✓ **wycieczka po najciekawszych miejscach Gminy,**
    - ✓ **poznaję Gminę Czernica z rodzicami- przegląd prac fotograficznych,**
    - ✓ **tworzenie prac plastycznych z wykorzystaniem różnych technik nt. „Gmina Czernica- tu mieszkam",**
    - ✓ **wizyta i zwiedzanie siedziby gminy z okazji Dnia Samorządu Terytorialnego, spotkanie z przedstawicielami Gminy Czernica,**
    - ✓ **tworzenie lapbooka lub gry planszowej o gminie.**
  - **Organizacja I Gminnego Konkursu Wiedzy o Gminie Czernica „Moja Mała Ojczyzna"**
  - **Marsz Niepodległości organizowany z okazji 11 listopada. Przemarsz na cmentarz w Gajkowie, złożenie zniczy i wieńców na symbolicznej mogile pomordowanych w Rzezi Wołyńskiej.**
  - **Organizacja gminnego konkursu interdyscyplinarnego „Asy z trzeciej klasy" obejmującego zagadnienia dotyczące wiedzy o Gminie Czernica.**
  - **Promowanie lokalnych tradycji w ramach obchodów Świat Wielkanocnych oraz Bożego Narodzenia – jarmarki, wystawy prac plastycznych uczniów.**

- **W sołectwie Dobrzykowice Dobrzykowickie Stowarzyszenie Samych Swoich w marcu 2024 r. zorganizowało w ramach warsztatów florystycznych robienie palm wielkanocnych, w październiku 2024 r. zorganizowało cykl warsztatów poświęconych zdrowemu stylowi życia (warsztaty zdrowego żywienia dla różnych grup wiekowych) oraz warsztaty florystyczne podczas których uczestnicy robili stroiki na Wszystkich Świętych.**

- **W grudniu 2024 r. w centralnej części Dobrzykowic przy ul. Wrocławskiej, Stowarzyszenie Samych Swoich wraz z Sołtysem i Radą Solecką w ramach projektu z Urzędu Marszałkowskiego postawiło tablicę informacyjną z ulicami miejscowości oraz zaznaczonymi na niej m.in. najważniejszymi miejscami kręcenia zdjęć do filmu Sylwestra Chęcińskiego „Sami Swoi" (zagrody Kargula i Pawlaka, rzeźby, staw etc.). Na tablicy znalazła się również miniaturowa mapka gminy Czernica, a na niej miejsca kręcenia scen do w/w filmu poza Dobrzykowicami.**

- **Inicjatywy zrealizowane przez Sołectwo Łany w latach 2023-2024:**
  - **obchody 70. rocznicy śmierci gen. Augusta Emila Fieldorfa ps. Nil. (24.02.2023 r.),**
  - **Mila dla Nila (4.03.2023 r.), Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych,**
  - **Mila dla Nila (2.03.2024 r.),**
  - **Odsłonięcie tablicy poświęconej rotmistrzowi Witoldowi Pileckiemu patronowi Wschodniej Obwodnicy Wrocławia od Mostu Gen. „Nila" do Ronda im. Ks. Jerzego Popiełuszki (2.03.2024 r.).**

- **Wydarzenia zorganizowane przez Sołectwo Nadolice Małe:**
  - **Orszak Trzech Króli i Żywa Szopka w Nadolicach Małych – 6.01.2023, ok. 980 osób,**
  - **Orszak Trzech Króli i Żywa Szopka w Nadolicach Małych – 6.01.2024, ok. 980 osób,**
  - **Koncert Pieśni Patriotycznych w Nadolicach Małych – 19.11.2023, ok. 60 osób,**
  - **Koncert Pieśni Patriotycznych w Nadolicach Małych – 16.11.2024, ok. 60 osób,**
  - **Noc Świętojańska w Nadolicach Małych – 24.06.2023, ok. 150 osób,**
  - **Noc Świętojańska w Nadolicach Małych – 22.06.2024, ok. 150 osób.**

- **W Sołectwie Jeszkowice cyklicznie obywają się różnego rodzaju wydarzenia kulturalne. W latach 2023-2024 zrealizowano następujące działania:**
  - **W czerwcu organizowane są plenerowe dni rodziny.**
  - **W roku 2023 i 2024 w miesiącu październiku odbywają się spotkania miedzypokoleniowe.**
  - **W listopadzie 2023 r odbył się koncert patriotyczny wykonaniu zespołu folkowego Gieni Dudki.**
  - **W listopadzie w 2024 r. odbył się koncert dla Niepodległej wykonaniu artystów operetki wrocławskiej.**
  - **Warsztaty historyczne Szlakiem Odry w Gminie Czernica w 2024 r. w miesiącu wrześniu.**
  - **W maju organizowane są spotkania literackie wspólnie z gminą biblioteką w Czernicy.**
  - **W 2024 r. odbyła się gra terenowa o wiedzy historycznej o miejscowości i istniejących zabytkach, które nie są ujęte wykazie zabytków.**

7. Zadanie: Działania przy obiekcie – budynek szkoły podstawowej im. Janusza Korczaka w Ratowicach, ul. Wrocławskiej 36.

- **W okresie sprawozdawczym w budynku szkoły podstawowej w Ratowicach, ul. Wrocławska 36 przeprowadzono następujące działania:**
  - **wykonano opaskę przeciwwilgociową nowego budynku,**
  - **zamontowano pionową izolację przeciwwilgociową ścian fundamentowych,**
  - **uzupełniono i naprawiono wskazane w ekspertyzie miejsca na elewacji „starego" budynku zgodnie z załączoną ekspertyzą techniczną oraz opinią Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.**

8. Zadanie: Działania przy obiekcie – Budynek świetlicy w Wojnowicach, ul. Główna 41.

- **W okresie sprawozdawczym w budynku świetlicy w Wojnowicach, ul. Główna 41: wykonano następujące prace:**
  - **przebudowa przyłącza wody,**
  - **wykonano nową instalację wody pożarowej i hydrantu HP 25,**
  - **przeprowadzono renowację drewnianych drzwi zewnętrznych frontowych.**

5. Podsumowanie

W zakresie ochrony i opieki nad zabytkami Gmina Czernica współpracuje z instytucjami oświatowymi i kulturalnymi, stowarzyszeniami, organizacjami społecznymi, fundacjami oraz kościołami. Działania te mają na celu promowanie zarówno materialnych, jak i niematerialnych wartości dziedzictwa kulturowego całej gminy. Wsparcie dla tych inicjatyw zapewniały również projekty edukacyjne oraz promocyjno-turystyczne, ukierunkowane na podnoszenie świadomości kulturowej i rozwijanie zainteresowania zabytkami wśród mieszkańców.

W latach 2023-2024 Gmina Czernica realizowała założenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami (GPOnZ), wykorzystując w tym celu pełne możliwości formalno-prawne, finansowe oraz merytoryczne.

Zadania przedstawione w niniejszym sprawozdaniu potwierdzają, że gmina aktywnie angażuje się w działania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, a także promocji dziedzictwa kulturowego regionu.

W GPOnZ zostało zaplanowanych 18 zadań, z czego zrealizowano 8 zadań, co daje 44,44% ze wszystkich zaplanowanych zadań. Zrealizowane przedsięwzięcia miały charakter kompleksowy i uzupełniający się – obejmując konserwację zabytków, wsparcie finansowe dla parafii, działania porządkowe w miejscach pamięci, jak również promocję lokalnej historii i wartości niematerialnych.

W okresie sprawozdawczym zrealizowano prace remontowe/konserwacyjne w 5 obiektach (3 – w 2023 r., 2 – w 2024 r.). Wykonane działania miały na celu nie tylko poprawę stanu technicznego i estetycznego obiektów zabytkowych, lecz również ich dostosowanie do współczesnych wymagań użytkowych i przeciwpożarowych. Wszelkie prace prowadzone były z poszanowaniem historycznego charakteru obiektów oraz zgodnie z wytycznymi służb konserwatorskich.

Jednym z kluczowych priorytetów realizowanego GPOnZ jest wspieranie remontów i konserwacji najbardziej wartościowych obiektów zabytkowych. Wyrazem świadomej polityki gminy w tym zakresie są działania motywujące właścicieli zabytkowych nieruchomości do podejmowania prac konserwatorskich. Cel ten realizowany jest poprzez udzielanie dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru

zabytków. Wysokość środków przeznaczonych na ten cel określana jest każdorazowo w uchwale budżetowej. W 2024 r. na dotacje przeznaczono kwotę 18 800,00 zł.

Podsumowując, należy podkreślić, że realizacja priorytetów przebiegała w sposób kompleksowy i spójny, dzięki różnorodnym, wzajemnie uzupełniającym się działaniom, które wspólnie prowadziły do osiągnięcia założonych celów. Zadania te obejmowały zarówno bezpośrednie działania konserwatorskie, poprawiające stan techniczny i estetyczny zabytków, jak i projekty edukacyjne oraz promocyjne, upowszechniające lokalne dziedzictwo kulturowe oraz budujące społeczną świadomość w zakresie jego ochrony.

Współpraca gminy z instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami stworzyła solidne podstawy do dalszego rozwoju lokalnej polityki ochrony dziedzictwa. Działania te przyczyniły się nie tylko do fizycznego zabezpieczenia obiektów zabytkowych, ale także do wzmocnienia tożsamości lokalnej i integracji społecznej.

Na szczególne podkreślenie zasługuje aktywny udział szkół podstawowych, zwłaszcza Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka w Ratowicach oraz Szkoły Podstawowej im. Bolesława Krzywoustego w Kamieńcu Wrocławskim. Placówki te zrealizowały szereg wartościowych inicjatyw, takich jak:

- konkursy historyczne, patriotyczne i interdyscyplinarne,
- innowacje pedagogiczne promujące lokalną tożsamość,
- publikacje edukacyjne, spacery questowe oraz zajęcia terenowe,
- działania porządkowe na cmentarzach i w miejscach pamięci,
- organizacja i współtworzenie jarmarków, obchodów świąt narodowych i rocznic lokalnych.

Dzięki tym inicjatywom uczniowie aktywnie uczestniczyli w kształtowaniu postaw obywatelskich i patriotycznych, a szkoły stały się ważnymi ośrodkami przekazywania wiedzy o historii i dziedzictwie Gminy Czernica. Współpraca ze środowiskiem lokalnym – m.in. z Towarzystwem Przyjaciół Ratowic, sołectwami oraz instytucjami kultury – wzmocniła relacje międzypokoleniowe i zakorzeniła w młodzieży szacunek do lokalnej przeszłości.